КРЪГЛА МАСА С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

ТЪРГОВИЯТА – НАУЧНО ЗНАНИЕ И БИЗНЕС РЕАЛНОСТ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков
гл. ас. д-р Зоя Иванова
гл. ас. д-р Иван Маринов
докт. Никола Илчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Доц. д-р Светослав Илийчовски

Членове:
проф. д-р Анета Денева
проф. д-р Теодора Димитрова
проф. д-р Атанас Атанасов
доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков

ISBN 978-954-23-2005-0

СЪДЪРЖАНИЕ

Катедра „Търговски бизнес“: 30 години обучение, академична мисия и проекции на бъдещето
Доц. д-р Теодора Филипова 5

Пленарни доклади

Новата „реалност“ в търговския бизнес
Проф. д-р Данчо Данчев 32

Омниканалното асортиментно планиране и потребителското поведение
Доц. д-р Симеонка Петрова 42

Някои моменти от развитието на корпоративната социална отговорност
Доц. д-р Иванка Николова 52

Тематично направление: Предприемачество и мениджмънт на ресурсите в търговията

Перспективы производства безопасных продуктов питания в условиях организационно-экономической модернизации предприятий пищевой промышленности Украины
Проф. Наталья Валинкевич, д.э.н. 60

Бранд мениджмънт на търговците на дребно
Доц. д-р Виолета Гълъбова 66

Търговски мениджмънт и аспекти на личността
Доц. д-р Явор Янкулов..... 73

Проблемы и перспективы развития коммерческой деятельности торговых предприятий в Украине
Доц. Ангелина Сотник, к.э.н. 81

Офшорните зони като алтернатива за алокация на капитала
Доц. д-р Донка Желязкова 87
Доц. д-р Михал Стоянов

Текстилната индустрия в България – състояние и перспективи
Доц. д-р Сергей Найденов 93
Докторант Калин Киряков

Дефиниране целите на сектор пчеларство от област Русе
Доц. д-р Любомир Любенов..... 99

Антикризисното управление в процеса на глобалната промяна
Доц. д-р Ирена Емилова 107

Иновации и иновационен процес в търговския бизнес
Доц. д-р Анатолий Асенов 112

Елементи и същност на организацията и организации от публичния сектор
Доц. д-р Христо Сирашки 120

HRM системите в търговските предприятия – ключът за успешно управление
Гл. ас. д-р Зоя Иванова..... 128

Глобален недостиг в търговията с графични карти – фактори и тенденции
Гл. ас. д-р Иван Маринов..... 136

Управленски аспекти на търговията в новата дигитална реалност
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова..... 144

Въздействие от употребата на пестициди в селското стопанство
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 152

Култура и мениджмънт на ресурсите при търговията с луксозни стоки
Гл. ас. д-р Иво Велинов 159

Предизвикателства пред виртуалното управление на търговския екип
Ас. д-р Надежда Стефанова..... 168

Основные направления развития перспективы „клиенты“ для потребностей стоимостно-ориентированного управления клиентским капиталом
Татьяна Завалий..... 176

Модели на ситуационно лидерство
Синан Пехливанов..... 181

Тематично направление: Иновации и дигитализация в търговията

Cooperation of Business and Science in the Frames of Technology Parks: Cases of Cee Countries
Prof., DSc. Ihor Lishchynskyy 186
Prof., DSc. Mariia Lyzun

Substantiation of Prospects for Trade Development in the Post-Pandemic Period
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 195
PhD in Economics, Victoria Odnolko

Start-up проекты в ритейле
Доц. Светлана Бирюченко, к.э.н. 202

Иновации и дигитализация в сектора на търговията
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 206

Роля и влияние на изкуствения интелект върху търговията на дребно
Доц. д-р Надежда Димова 214

Завладени от интернет-на-нещата
Доц. д-р Михал Стоянов 220
Гл. ас. д-р Десислава Гроздева

Форми на проявление на дигитализацията на електроенергетиката – икономически аспекти
Доц. д-р Цветелина Ганкова - Иванова 229

Дигитални решения за реализация на земеделска продукция
Доц. д-р Марина Николова 237

„Системните молове“ и дигиталната революция
Доц. д-р Цветнен Цветков 247

Сравнителен анализ на електронната търговия в Европейския съюз
Доц. д-р Маргарита Шопова 251
Гл. ас. д-р Евгени Овчинников

За продоволствието и продоволствената сигурност – от научното знание до бизнес реалността
Доц. д-р Виолета Блажева 259

Изследване на потенциала за развитие на иновативни форми туризъм в България
Доц. д-р Любка Илиева 265
Сиана Спасова

Управление на складовете – процеси, предизвикателства, практики
Гл. ас. д-р Марияна Кътева 272

Марковата активност – индикатор за иновации
Гл. ас. д-р Венцислава Николова-Минкова 279

Пост-кризисното състояние и проблеми на хотелиерския бизнес в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 287

Блокчейн в агробизнеса
Гл. ас. д-р Радка Ненова 293

Дигитални решения в туристическия бизнес
Гл. ас д-р Павлин Павлов 301

Тематично направление:
Моделиране и инвестиционни проекти в търговията

Проектный подход как инструмент реализации политики управлении торгово-обменными операциями
Доц. Мария Плотникова, к.э.н. 306
Доц. Оксана Присяжнюк, к.э.н.

Различни възможности за прогнозиране и планиране на застрахователната дейност
Проф. д-р Росен Тодоров 310

Възможности за определяне на ликвидационната стойност
Доц. д-р Светослав Илийчовски 319

Въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху вземанията по лизингови договори – нов бизнес в търговията
Доц. д-р Венцислав Перков 327

Преките чуждестранни инвестиции в икономическите сектори на страната
Доц. д-р Добрин Ганчев 335
Доц. дмн Милена Рачева

Организиране на мърчандайзинговите стокови запаси посредством Economic Order Quantity Model – EOQ
Хон. ас. д-р Светла Атанасова 342

A Model for Internet Payment Systems: Qualitative Risk Assessment
PhD Student Valeriu Cernei 351

Производство и търговия с етерични масла – традиция, бъдеще и здраве
Мая Алексиева 358

Тематично направление: Пазарни проучвания и конкурентоспособност в търговията

Increasing the Competitiveness of Ukrainian and Bulgarian Food Industry Enterprises
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 367
Graduate student, Aleksandra Nosachenko

The Trade Sector's Response to the Crisis Caused by the Covid 19 Pandemic
Professor Sreten Ćuzović, PhD 375
Associate Professor Svetlana Sokolov Mladenović, PhD
Đorđe Ćuzović, PhD

Конвергенция между омниканалния ритейлинг, маркетинг и логистика
Доц. д-р Виолета Димитрова 385

Състояние и тенденции на пазара на месо в България
Доц. д-р Петранка Мидова 393

Тенденции в заявителската активност и регистрирането на марки със закрила в България за периода от март 2019 г. до март 2021 г.
Гл. ас. д-р Мариела Димитрова 400

Фрагменти от търговията с хранителни добавки и Covid-19
Гл. ас. д-р Борислав Атанасов 407

Приложение на комуникационни инструменти в хипермаркети „Зора“
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 413

Регионални аспекти и проблеми на търговията със селскостопанска продукция
д-р Валери Велковски 422

Инвестиционна активност и търговски възможности пред общините от поречието на река Дунав
Гл. ас. д-р Милен Динков 432

Анализ на улова на калкан (Psetta Maxima) в Черно море
Гл. ас. д-р Георги Русенов 439
Доц. д-р Ангелина Иванова
Гл. ас. д-р Мария Янкова
Ас. д-р Василка Кръстева

Здравният туризъм – елемент на продуктовия портфейл на дестинация България
Д-р Кристина Георгиева 443

Проблеми и възможности пред развитието на интермодалния транспорт в България
Докторант Елена Вълчева..... 451

Ценообразуването като конкурентно предимство
Докторант Илияна Дикова..... 459

Дали бъдещето е тук с иновативните 5G технологии в търговията с услуги?
Милан Чернев 466

Футуристичните доставки като конкурентно предимство на WALMART
Милчо Милчев..... 474

Социално-икономическото присъствие на „Загорка“ ад на пазара
Деница Стоянова 480

Тематично направление: Ефективност и социална отговорност в търговията

Съвременни тенденции и предизвикателства в развитието на кооперативната търговия в България
Доц. д-р Бисер Петков..... 489

Кратки бележки по историята за началото на застраховането в България
Проф. д-р Росен Тодоров..... 496

Sustainability Logistics Infrastructure: Conceptual Considerations and Possible Application
Docent, Candidate of Economic Sciences, Alexander Tanichev..... 501

Съвременни аспекти на търговията с пощенски услуги в България
Доц. д-р Теодора Филипова 512

Съвременните потребители, потребителският активизъм и гражданското общество
Гл. ас. д-р Виолета Петева 520

Сдруженията за защита на потребителите – взаимодействия и ползи
Гл. ас. д-р Миглена Душкова 528

Оценка на рентабилността в търговията
Гл. ас. д-р Николинка Игнатова 536

Организационно развитие чрез социално-отговорно поведение
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева 544

Липсата на контрол – предпоставка за фалит на търговска верига (по примера на „Пикадили“ ЕАД)
Д-р Цветан Димов 549

Възможности за оценяване ефективността на дистрибуционните канали
Докторант Велизар Йорданов 557

Тематично направление: Стопанска отчетност и финансиране в търговията

Направления формирования учетного обеспечения системы управления земельными ресурсами
Проф. Татьяна Остапчук, д.э.н. 565

Проблеми при счетоводното отчитане на ДДС при продажбата на стоки в условията на Covid 19
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 570

Изследване влиянието от прилагането на МСФО 15 приходи от договори с клиенти върху дейността на търговските предприятия
Доц. д-р Иван Андреев 576

Структура на продажбите на дребно – състояние и тенденции
Доц. д-р Красимира Славева 582

Изисквания към документирането на търговските сделки
Доц. д-р Славена Стоянова 589

Приложни аспекти на финансовия контрол при стопанската отчетност
Гл. ас. д-р Надежда Цветкова 597

ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ СОЦИАЛНО-ОТГОВОРНО ПОВЕДЕНИЕ

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *Социално-отговорно поведение в организацията е предпоставка за нейната стабилност и растеж, проявява се както в отношенията служител - организация, така и към поставените от ръководството цели и задачи.*

В изследването е направен опит за представяне на системен аспект и функционален аспект на социално-отговорно поведение в организацията, като практиките му осигуряват балансирано и устойчиво организационно развитие.

Ключови думи: *организация, поведение, развитие, социално-отговорно*
JEL: *M50*

ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT THROUGH SOCIALLY RESPONSIBLE BEHAVIOR

Head Assist. Prof. Desislava Aleksieva, PhD
„D. A. Tsenov“ Academy of Economics – Svishtov

Abstract: *Socially-responsible behavior in the organization is a prerequisite for its stability and growth, manifests itself both in the agent-organization relationship and in the goals set by the management.*

The study attempts to present a systemic aspect and functional aspect of socially responsible behavior in the organization, as its practices provide a balanced and sustainable organizational development.

Key words: *organization, behavior, development, socially responsible*
JEL: *M50*

Съвременната организация поставя в центъра на вниманието си обществените ценности и проблеми, навлизаме в нов етап от организационното развитие, който излиза от границите на традиционното разбиране за корпоративна социална отговорност поставени през 50-те години на XX век. Приемането на индивида в определена общност, освен с определени права и задължения е свързано и с неговото поведение, по този начин отговорното поведение се превръща в един от акцентите на социалната отговорност

Въздействието върху обществото и околната среда е част от социално-отговорното поведение, проявява се както по отношение на самата организация, така и по отношение на поставените цели, възложените дейности и задачи. Възможно е да се представи в следните насоки:

1. Отговорност към организацията

Отговорността към организацията е важен момент в отношенията служител-организация. Тя е свързана с лоялността на индивида към определена социална общност. Л. Портър, определя отговорността, като „готовност за прилагане на повече усилия в интерес на организацията, по-голямо желание да се остане на работа в определена организация, приемането на нейните цели и ценности.“ (Porter, 2016)

В изследванията лоялността се представя, като емоционална реакция, свързана с индивидуална удовлетвореност от привилегии и придобивки или страх от загубата им. Целите и ценностите на индивида се представят в следната последователност (Jewell, 2001):

- „Идентификация – приемането от служителя на целите и ценностите на организацията, като свои собствени;
- Въвлеченост, включеност, участие – психологическо потапяне в работата си;
- Лоялност – чувство за отдаденост и привързаност към организацията.“

Р. Кентър (Kanter, 2013) описва следните видове лоялност:

- *Продължаваща* – те се отнася до персоналната роля на индивида в организацията, желанието му да впише в нейния социален климат и междуличностни отношения.
- *Кохезионна* (сплотяваща) – тук значение имат междуличностните отношения, очакването, удовлетвореността и оценката която се получава за изпълнението.
- *Контролираща* - отнася се до мисията, ценностите, нормите в организацията.

В своите изследвания Д. Орган разглежда скритото поведение на индивида за ефективно функциониране на организацията (Organ, 1988). То е систематизирано по следния начин:

Таблица 1. Типове социално-отговорно поведение

Поведение	***Форма на проявление***
Подпомагащо поведение	Доброволно оказване на помощ на другите при свързани с работата проблеми, оказване на помощ за предотвратяване на проблеми, поддържане на мира, управление на конфликтите и др.
Спортсменско поведение	Поддържане на положителна нагласа пред лицето на предизвикателства и проблеми, жертване на личните интереси в името на груповите
Лоялност към организацията	Защита на организацията от външни заплахи, реклама на организацията пред външни лица, поддръжка и отдаденост на организацията дори и при неблагоприятни условия.

Организационно подчинение	Приемане и придържане към правилата и процедурите на организацията, пестене на време и др.
Индивидуална инициатива	Доброволно поемане на допълнителни задължения, проява на творчество и новаторство в работата, насърчаване на другите да дадат най-доброто от себе си, надскачане на формалните задължения в работата.
Граждански добродетели	Поддържане на информираност за всичко свързано с дейността на организацията и участие в управлението й.
Самоусъвършенстване	Придобиване на нови знания и умения, разширяване на компетенциите с цел развиване просперитета на организацията.

Източник: (Ригио, 2006)

Посочените форми и видове поведение работят за утвърждаване имиджа на организацията, влиянието й взаимодействието с обкръжаващата среда.

2. Отговорност към поставената цел

Съществуването на всяка една организацията е подчинено на определена мисия и цели (основна и специфични), като за изпълнението им се изгражда подходяща организационна структура и се подбира компетентен екип. Всеки член на екипа има своите отговорности в общата дейност, като това е вписано в длъжностна характеристика.

Отговорността към поставената цел може да бъде определена като специфична категория отговорност, свързана с очакваното изпълнение на поставените задачи.

Социално-отговорното поведение на служителите в организацията към поставената цел може да разгледаме в следните аспекти:

- ✓ ***системен аспект***

Социално-отговорното поведение се формира, проявява и развива според мястото на служителя в на организационната структура. В зависимост от заеманата позиция се съблюдава и съответното поведение и се търси длъжностна отговорност (табл. 2). В този смисъл ръководните кадри носят отговорност за своите действия по отношение на цялата организация, експертите с аналитични и контролни функции имат по-тесен периметър и подлежат на контрол от горестоящия орган.

- ✓ функционален аспект

Социално-отговорното поведение е опосредствано както от заеманата позиция в организационната структура така и от съответната дейност за която се цели изпълнение или се очаква резултат. В случая имаме един конкретен индикатор за социално-отговорно поведение, а това е постигнатия резултат.

Таблица 2. Системен аспект на социално-отговорното поведение

Ръководни	**Експертни**		**Технически**
	С аналитични и/или контролни функции	**Със спомагателни функции**	
Ръководят, планират, организират, контролират координират, съответната администрация	Изготвят становища по проекти на нормативни актове, на стратегии, концепции и проблеми	Подпомагат и осигуряват дейността на ръководните служители, и на служители, заемащи длъжности в по-високи длъжностни нива в съответната администрация	Обслужват и подпомагат дейността на администрацията и/или на други служители
Ръководят работата на непосредствено подчинените им служители в съответната администрация и/или структурно звено	Участие в разработването на проекти, стратегии, концепции, програми и на нормативни актове	Техническа обработка на документи, практическото прилагане на законодателството, систематизиране на информация и административно обслужване	*X*
Отчитат постигането на целите и дейността на администрацията и/или на структурното звено пред съответния държавен орган	Изготвяне на анализи и прогнози Изготвяне на анализи на практиката по прилагане на нормативни актове и на предложения за решаване на възникнали проблеми	Общи спомагателни функции, с набирането и обработването на информация, регистрирането на документи и с административното обслужване	*X*
Носят отговорност за изпълнението на задачите на администрацията пред съответния държавен орган	Събиране и обработка на информация, поддържане на регистри и бази данни	Техническо осигуряване и обслужване на съответния орган на държавна власт или на служител на ръководна длъжност, както и с извършване на конкретни експертни дейности	*X*
X	Прилагане на законодателството, анализиране и разработване на предложения за решения на управленски проблеми	*X*	*X*
X	Контролни функции както по отношение на дейността на администрацията, така и спрямо дейността на други физически и/или юридически лица, когато това е определено с нормативен акт	*X*	*X*
X	Предоставяне на административни услуги	*X*	*X*

Фигура 1. Функционален аспект на социално-отговорното поведение

Социално-отговорното поведение формира баланса и устойчивостта в организационното развитие, като акцентира върху процеса на изпълнение на поставените цели и задачи. То кореспондира най-вече с Принципа за добро корпоративно управление (Емилова, И. и др., 2018) и изградените взаимоотношения: организация-управление-заинтересовани лица.

Социално-отговорното поведение е поведение фокусирано към организацията и приноса й за обществото. Отношенията бизнес-общество са многоаспектни, но в случая се акцентира не на комерсиалната страна, а на пътя по който се осъществяват.

Литература:

Емилова, И. и др. (2018). *Основи на управлението.* Свищов.

Ригио, Р. (2006). *Въведение в индустриалната/организационна психология.* София: Дилок.

Jewell, E. &. (2001). *The New Oxford American Dictionary.* Oxford: Oxford University Press.

Kanter, R. M. (5 2013 г.). Best Practice Series. Harvard.

Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship behavior: The good soldier syndrome.* MA: Lexington.

Porter, L. W. (18 12 2016 г.). Motivation and Work Behavior. New York.